

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Андрей Захарiev

Относно: Дисертационен труд на тема „**Финансово управление на човешките ресурси във външнотърговските представителства: проблеми и решения**“, разработен от задочен докторант Ралица Христова-Маринова с научен ръководител доц. д-р Анелия Радулова

Основанието за написване на настоящата рецензия е Заповед № 1037/02.12.2021 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“, Решения на факултет „Финанси“ №4 от 30.11.2021 год., Решения на катедрен съвет на катедра „Финанси и кредит“ № 9 / 26.11.2021 г. и Решения от първо заседание на научното жури от 07.12.2021 г.

1. Общо представяне

Представения за оценяване дисертационен труд е разработен в обем от 183 стандартни страници, от които 150 страници основен текст. В структурен план съдържа въведение, три глави, заключение, библиография, 62 бр. източника и 19 страници приложения. В подкрепа на изложениия основен текст са включени 11 бр. таблици и 51 бр. фигури. В рамките на срока на докторантурата са написани и отпечатани три научни публикации – една студия, една статия и един научен доклад. Авторът е взел участие в три научни конференции като е презентирал и дебатирал по темата на дисертацията. Приложена е декларация за достоверност и оригиналност.

2. Научна рамка

За обект на изследването авторът се определя финансовото управление на човешките ресурси. Предметът на разработката е с фокус върху

проблемите и решенията за финансово управление на човешките ресурси във външнотърговските представителства и българските фирмени филиали в съседна Румъния.

Изследователската теза, която се поставя за доказване в дисертационния труд е формулирана от докт. Маринова, както следва: *чрез установяване на проблемите, състоянието, нормативната рамка и тенденциите на пазара на труда могат да се предложат работещи решения за осигуряване с персонал и финансово управление на човешките ресурси във външнотърговските представителства и българските фирмени филиали в Румъния с оглед на изпреварващите показатели на северната ни съседка за конвергенция в рамките на ЕС и пазарна абсорбция.*

Целта на разработката е *да се изследват проблемите и предложат решения за осигуряване с персонал и финансово управление на човешките ресурси във външнотърговските представителства и българските фирмени филиали в съседна Румъния, като страна с изпреварващи показатели за конвергенция и пазарна абсорбция.*

Като конкретни задачи, поставени в разработката се определят:

Първо. Да се направи критичен преглед на теоретичните основи и финансови аспекти за международна мобилност на човешките ресурси.

Второ. Да се развият и структурират методическите основи на анализа на установяването и експанзията на български външнотърговски представителства и фирмени филиали в Румъния, базирано върху факторен анализ на човешките ресурси и специфика на трудовото законодателство.

Трето. Да се проведе емпирико–приложно проучване сред български външнотърговски представителства и фирмени филиали в Румъния с цел установяване на актуалното състояние на практиките за финансово управление на човешките ресурси в подкрепа на максимализацията на

акционерното богатство.

На база тази основа са изведени и три **работни хипотези**:

Хипотеза първа. Международната мобилност на човешки ресурси е едновременна основна форма за създаване на човешки капитал и рационално действие по миграция с цел по-високо трудово възнаграждение, по-успешна кариера или форсажорни причини.

Хипотеза втора. Успешната експанзия и реализация на бизнес моделите за развитие на българските външнотърговски представителства и фирмени филиали в Румъния се основава на прецизен анализ и познаване на абсолютните и относителни предимства на двете икономики и позитивите от ангажиране на работна сила по българско или румънско трудово законодателство.

Хипотеза трета. Изграждането на мрежа от български фирмени филиали в Румъния изисква прецизен анализ на натрупания опит, трудности и специфики за вземане на най-рентабилни решения за международна експанзия.

3. Съдържание на дисертационния труд

В съдържателен аспект дисертацията е структурирана в три основни глави. Глава първа „Теоретични основи и финансови аспекти на международната мобилност на човешките ресурси“ съдържа два обособени параграфа. В параграф първи се полемизира върху финансовите мотиви за международна мобилност на човешките ресурси по примера на България и Румъния. Прави се теоретичен преглед на изследванията в областта на международната мобилност на човешките ресурси в техния финансов аспекти емпирико-приложен анализ на предизвикателствата пред финансовото мотивиране на човешките ресурси за международна мобилност за

обезпечаване функционирането на български външнотърговски представителства в Румъния. В параграф втори се оценява състоянието и потенциала на пазара на труда в Румъния, като основа за привличане на чуждестранни преки инвестиции.

Глава втора е озаглавена „Човешките ресурси като фактор за успешна експанзия на българските външнотърговски представителства и фирмени филиали в Румъния“ и също включва два обособени параграфа. В параграф първи се изследват човешките ресурси, като ключов фактор в изграждането на трансгранични бизнес вериги по примера на България и Румъния. Направен е подробен анализ на нормативната основа за трудово контрактиране, съгласно правната рамка на румънското трудово законодателство. В параграф втори е осъществен подробен анализ на времеви редове от данни, отразяващи тенденциите в регионални показатели и по професии на трудовия пазар в Румъния, като основа за вземане на решения за навлизане на чуждестранни преки инвестиции и изграждане на външнотърговски представителства.

Финалната трета глава е са наименование „Изследване на практиките за финансово управление на човешките ресурси за изграждане на мрежа от български фирмени филиали в Румъния е структурирана в шест обособени части. В параграф първи фокусът е върху структуриране на анкетно проучване и прецизиране на групировки от анкетирани български фирми в Румъния. В параграф втори се оценява бизнес профила на фирмите-респонденти. В параграф трети са систематизирани данните от анализа и оценката на практиките за трудово възнаграждение и оценяване на персонала в българските фирмени филиали в Румъния. Резултатите и изводите от проучването на процесите на подбор и обучение на човешките ресурси са изведени в четвърти параграф. В пети параграф са изследвани нагласите за техники на мотивация и параметри на текучеството на персонала. Резултатите

от комплексната оценка за фирмите респонденти относно финансовото управление на човешките ресурси в среда на COVID-19 сред българските фирмени филиали в Румъния са посочени в параграф шести.

В заключението са представени основните резултати от дисертационния труд. Изведените са ключови обобщения и са формулирани насоки за бъдещи изследвания по темата. Към разработката са представени приложения и списък на цитираната литература (по APA стил).

4. Оценка на автореферата и научните приноси

Авторефератът е съставен съгласно изискванията. Научните приноси са формулирани коректно и отговарят на достиженията в дисертационния труд.

5. Заключение на рецензента

Представеният дисертационен труд за образователната и научна степен „доктор“ притежава изискваните по Правилника за развитие на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“ количествени и качествени характеристики. Дисертацията съдържа научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Дисертационният труд отчетливо демонстрира, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания, както и способности за самостоятелни научни и практико-приложни изследвания. Всичко това дава основание да се препоръча да научното жури присъждането с пълно единодушие на образователната и научна степен „Доктор“ на Ралица Христова-Маринова по докторска програма „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“ (Финанси).

Изготвил рецензията:

/Проф. д-р Андрей Захарiev/